

Bjørn Gabrielsen

Har fordypet seg i ikke-nyheter

24

helg@vl.no

lørdag

Det svenske dyrebegravelsesbyrået Nordiskark tilbyr urner for å minnes avdøde kjæledyr.

Foto: Jonian S. Enger

Holder minnene i live

Grete Næsset Kohmann mistet både Emma, Daisy og Mathilde tidlig på grunn av hjertefeil. Minnet om de tre hundene videre i hver sin urne i kjelleren.

Seks fot hunder

– Folk sørger mer over sitt døde kjæledyr enn over andre mennesker, mener Robert Klein. Han driver Nordens eneste begravelsesbyrå for dyr.

– Gjennom de årene jeg har jobbet med dyrebegravelser har jeg sett at den som er mest tøff og hardnakket, den som sier «jeg gråter ikke over min døde hund», det er den som gråter mest, sier Robert Klein.

Klein driver Nordiskark, Nordens eneste begravelsesbyrå for dyr. Som begravelsesgjenger flest, er han kladd i mørk dress. Den klassiske mørke kilen er derimot byttet ut med en limegrønn fulkevogn. Byrået har heller ingen egne lokaler, men drives fra Kleins leilighet i Malmö. Den ser ut som leiligheter flest, hvis du ser bort fra det store skapet med gravurer som står i stua. Ellers er Nordiskark et helt vanlig begravelsesbyrå, som ordner med kremering, transport og seremonier. Det uvanlige er at kundene har fire bein, pels og hale.

Sjekk. – Jeg har aldri møtt mennesker som er følelsesmessig tulle når de mister et dyr, sier Klein.

«Hvis du kun har ett dyr og mister det, kan verden mer eller mindre raseres. Da blir det viktig at minnet skal leve videre»

Anders Gustavsson,
professor i kulturhistorie
ved Universitetet i Oslo

– Når dyret dør, har du som regel levd et helt liv sammen med det. Derfor blir sorgen så stor. Du

VERDIG DYREAVSKJED

Nordiskark er Nordens eneste begravelsesbyrå for dyr.

Byrået transporterer, kremerer og gravlegger dyr. De selger urner og holder også minnestånd for dyret dersom kundens ønsker det.

De typiske kundene er middelaldrende par som har hatt et dyt lenge og foreller med barn. De vanligste dyrene er hunder og katter, men byrået har også gravlagt rotter, marsvin, hester, ogier og ormer.

vet ikke hva du gjør, for du blir så lei deg. Selv visste han knapt nok hvordan han kom hjem fra veterinæren da familiens cocker spaniel ble avlivet. Han var rødt og slutt i sjøkk. Slik ble ideen om et begravelsesbyrå for dyr til. Tidligere jobbet han i et vanlig begravelsebyrå for Nordiskark ble startet ved kremskifte.

Hans erfaring er at noen sørger mer når de mister et kjæledyr enn når noen i familien dør. Når et menneske dør, finnes det faste rituale som hjelper de pårørende gjennom sorgen. Slik er det ikke med dyr.

– Et dyr tar du med til veterinæren, og når du går derfra, har du bestemt deg for om du skal ha det med deg tilbake eller ikke. Hvis du bestemmer deg for å ikke ta det med hjem igjen, hun skjer du med dyret? Da setter du igjen med mange spørsmål.

Ringes ned. Det første året hadde Nordiskark kun et par oppdrag, men i dag ringer Kleins mobil-

telefon hele døgnet. Kundene kommer fra hele Norden, noen til og med fra USA. Mange vil bare kjøpe en urne, mens andre vil utbyrået skal ta hånd om hele prosessen med avliving, kremering og begravelse. Hvis eieren ønsker det, holder Klein en liten minnestand med dyrets nærmeste til stede.

– Folk vil helst at jeg tar hånd om alt, så kan de bare stå der og slappe av. Kanskje vil de at jeg skal fortelle litt om hundens liv. Hvis det er barn til stede, vil de gjerne synges en sang eller lese et dikt. Det er mer glede i seremonier det barn er deltar. De er fornøyd når de vet hvor katten eller hunden deres ligger begravd, sier Klein.

Urne. Like utenfor Malmö sentrum har dyrene sin egen gravplass. Den fredfulle, lille hagen

liggør en vanlig kirkegård, men gravstøtten er byttet ut med små steinheller. På hellene er det festet små metallplaketter med dyrets navn og leveår. Kirkegården har rundt 140 graver, de fleste er dekorert med blomster, lykter, bilder og kosedyr. I tillegg finnes det ca. 1000 urner, der dyreeierne kan stre asken til det døde dyret hvis de ikke ønsker en egen grav.

I Norge finnes det verken kirkegårder eller begravelsesbyråer for dyr. Derfor måtte Grete Nassot Kohmann fra Langesund ordne alt selv da hennes hund Emma døde. Hun var aldri i tvil om hva hun skulle gjøre: Emma skulle komme hjem igjen i en urne.

– Det høres kanskje sprøtt ut, men jeg har en tanke om at jeg fikk henne litt igjen. Jeg måtte kremerer henne, jeg kunne ikke

Joakim
S. Enger
fotografert
(foto)

Lika utanfor Malmed sentrum ligger Åyrenes egen kirkegård. Her holder Robert Klein seremonier for de dyrelers som måtte ønske det. Han sier noen ord om dyret og hvis det er barn til stede, leser de ofte et dikt eller synger en sang.

gravlegge henne i hagen. Det er jo ikke sikkert jeg skal bo her bestandig, og jeg kan ikke la hunden min ligge igjen hvis jeg flytter, sier hun.

Levende minner. Senere døde de to andre hundene hennes, Daisy og Mathilde, og Grete valgte å kremerer dem også. Nå ligger de tre avdøde cavallierne i hver sin urne i sykkelen i kjelleren.

«Jeg har de ikke i stein, men jeg liker å ha de i buser. Urnen blir litt symbolisk. Det er noe som en gravstein. Jeg kunne ha spredd asken i naturen, men jeg ville likevel beholdt urnene, sier hun.

Askene etter hundene ligger i en kiste, dyptblå urner som hundeeieren har dekorert med bilder av hundene,

For mange blir dyrene en del av familien. – Særlig blir stort når du mister en hund, for det blir så stille i rommet. Vi hjelper folk med å gi en verdig avslutning til kjæledyret som har gitt dem mye glede, sier begravelssjefen Robert Klein.

kjæleavsnene hennes og en siste hilse. Slik lever minnene om Emma, Daisy og Mathilde videre.

– Jeg er veldig glad i hundene. De er nesten, nesten som barna mine, sier Grete Neaset Kolmann.

– Barna mine bebreider meg litt for det, at jeg er mer opptatt av hundene enn av dem. Men det er jo veldig mye selskap i en hund.

Sluttet raspen. Hun snakker ikke så mye om urnene med andre, men hun har litt reaksjoner på et folk synes det er grovtt. Mange tenker at det bare er dyr og at de derfor ikke fortjener en slik behandling.

– Hundene er en stor del av

På gravlundan utanför Malmö hviler lilla Bettan sammen med andre svenske kjæledyr.

Glassurnene er kostbare, men ser fine ut på peisestykket. Nordiskark har arver i alle regnbuens farger. Den blå koster 5.313 svenske kroner, den røde 4.000 kroner og den oransje med fot koster 5.313 svenske kroner.

Nordiskark har urner som kan tilfredsstille den mest ivrige dyreske. De dyrste er innlagt med 24 karats gull, og prisen er 12.000 svenske kroner. Urnen til høyre er laget til et agle og koster 5.313 kroner.

livet min. Du bruker mye tid på en hund og blir veldig knyttet til den. Vi går rar sammen, jeg steller med dem, og vi sover til og med i samme seng, sier Grete.

– Pernille, hunden jeg har nå, er jo samboeren min. Mange mener at dyr er under oss, men jeg er uenig. Jeg mener at vi tar så hensyn til dyra at de er litt mennesker. Men jeg har aldri tenkt noe på religion i sammenheng med at jeg vil gi å kremerer hundene.

Tradisjon. På 90-tallet fantes det gravplasser for dyr også i Norge, men da veterinærene begynte å tilby dyreskjenne kremering, valgte folk heller å begrave dyrene sine hjemme. Dermed var det ikke lenger behov for gravplassene, og i dag er de fleste helt jengrodd. I Sverige er det som oftest kommunene som driver dyrerkegravlunde, og da må betale

noen hundrelapper for å få en grav til dyret ditt. Dyrerkegravlunde er heller ikke vanlig sørover i Europa. I Paris har det vært dyrerkegravlunde siden slutten av 1800-tallet.

«På en minnestund vil eierne kanskje at jeg skal fortelle litt om hundens liv. Hvis det er barn til stede, vil de gjerne synges en sang eller lese et dikt»

Robert Klein, begravelsesagent

Hvorfor er nordmenn da så opmerksomme på svenskene når det gjelder hvordan vi håndterer våre døde kjæledyr? Anders Gustavsson, professor i kulturhistorie ved Universitetet i Oslo har et svar: – Jeg tror det er på grunn av

norske lover og tradisjoner.

Gustavsson har studert kattegraver i Sverige og har også sett på hvordan katteiere uttrykker sin sorg over de døde kjæledyrene på kattebilder på internett. Professorer mener det ikke er tradisjon for å gravlegge dyrene sine i Norge, og at nordmenn heller ikke synes det er så viktig. I tillegg er det lov å begrave dyr i sin egen hage i Norge, noe som er forbudt i Sverige. Dermed har ikke vi det samme behovet som svenskene.

Kattahimmel. I Sverige er sorgen over de døde kjæledyrene ganske ivrig. På nettet gir mange katteiere uttrykk for at det finnes en kattahimmel. Gustavsson tror ikke dette nødvendigvis handler om kristendommen, men at det kan regnes som en form for individualistisk allmennevillighet.

– Man tror ikke at livet er slutt

–Dyrene har gitt fra i våre produktjonsdyr til å bli kjæledyr, og det med litt som et familiemedlem for mange, sier professor Anders Gustavsson.

med døden, men det er veldig diffrust liv som finnes etterpå. Man vet ikke om det er guddommelig eller ikke, bare at det er noe.

Folk tror at kattene gir på eng, leker med andre katter og har det bra. Det ligner veldig på det vi tenker om mennesker, forklarer Gustavsson, som tror denne troen på at det finnes noe etter døden kan være til veldig stor hjelp i sorgprosessen.

Han mener at for enkelte kan sorgprosessen over å miste et kjæledyr sammenlignes med det å miste et barn, fordi dyret blir som et barn for noen.

Grete Næsset Kohmann har like urnene med sine avdøde hunder i stua til vanlig, men oppbevarer dem på cyrommet i kjelleren. Hun føler seg veldig knyttet til hundene sine, og sier da nesten er som barn for henne. Her sammen med datteren Siri med Amundus (t.v.) og sin egen Pernilla.

– Noen har hatt katten sin i opp mot 25 år, og da blir det veldig vanskelig å skille seg fra den. Det er sterke følelser. Når det er små familier, for eksempel to mennesker som bor sammen med en katt, så kan katten bli like nær for dem som et barn, sier Gustavsson.

I bondesamfunnet var det annerledes. Da var dyredødsfall en dagligdags hendelse.

– Men hvis du kun har ett dyr og mistet det, kan verden mer eller mindre rases. Da blir det viktig at minnet skal leve videre, forklarer Gustavsson.

Han registrerer også at den «moderne» måten å sørge på, med blomster, lys, fotografier og engler, er noe man tar med seg når man sørger over kjæledyrene.

Ekklusivt. I Sverige ringer dyreeiere Robert Klein for å bestille urner til dyr som kan er et par år

gumle, i tillegg byr det ikke finnes når dyret dør.

Andre ringer for å fortelle at hunden deres snart kommer til å dø, men når Klein foreslår å ringe veterinæren, vil de helst unnta det.

«Når det er små familier, for eksempel to mennesker som bor sammen med en katt, så kan katten bli like nær som et barn»

Anders Gustavsson, professor i Kulturhistorie ved Universitetet i Oslo

– Folk ringer til oss, og det de egentlig vil er å diskutere det. De vil ikke gjøre noe med det, forklarer han.

– De har utrolig mange spørsmål, og til slutt kommer det de egentlig

lurer på: Hvor mye koster det her til å kreere?

En dyrebegravelse koster fra 2.500 svenske kroner og oppover. Den dyreste urnen er av glass innlagt med 24 karats gull. Den koster 12.000 svenske kroner.

Vi hjelpe. – Det er ikke prisen som er det viktigste, men tanken og følelsen av å kunne slutte sirkelen. Hvis ikke sitter du igjen med spørsmålet: «Hva var det som skjedde med mitt dyr?» sier Robert Klein.

Han forsikrer at han ikke gjør dette kun for penger. Det viktigste er å hjelpe folk.

– Jeg kan ta bort noe som ikke er bra, nemlig følelsen jeg hadde da jeg var hos veterinæren med min egen hund, der sonen min som oppsto da jeg ikke fikk noe tilbake. Nå føler jeg at jeg har sluttet sirkelen.

Norske alternativer

■ Det er ingen begravelshytter for dyr i Norge, men det finnes flere dyrerestoratorer. Du velge mellom en separat kremning eller kremning sammen med andre dyr. Ved separat kremning kan du få asken tilbake i en urne. Vil du ikke at dyret skal bli kremert, må du ta det med deg hjem igjen fra veterinæren. I Norge er det lov å gravlegge dyr i egen hage, så lenge det ikke forurenser miljøet.

– Dyret bør gravlegges dypt med en stor stein over, så rovdyr ikke kan grave opp dyret, råder Sofia Tjørnland Strindberg, veterinær ved PetVert dyreklinikk i Oslo.

vi.no/debatt

Kommer dyrene til himmelen når de dør? Et dit menning på våre debatter der, under temaet «teologi».